

7. Kozak I. Prognozowanie zmian na wybranych obszarach badawczych / I. Kozak, M. Józwi-
na, A. Lasota // W ks: Ekorozwój gminy Czemierniki. Redaktor S. Kozłowski. – 2003 a. –
S. 194-200.

8. Kozak I. Modelowanie elementów krajobrazu / I. Kozak, V. Menshutkin, R. Klekowski //
Towarzystwo Naukowe KUL, 2003 6. – 190 s.

9. Nassauer, Cultural and changing landscape structure // Landscape ecology. – 1995. – Vol.
10, 4. – P. 229-237.

10. Naveh Z. Landscape ecology, theory and application. Springer-verlag / Z. Naveh, A.S. Li-
berman. – New York. – 1984.

11. Naveh Z. Landscape ecology, theory and application / Z. Naveh, A.S. Lieberman, 2nd edn.
Springer-Verlag. – New York. – 1994.

12. Richling A. Ekologia krajobrazu / A. Richling, J. Solon. – Warszawa : Wydawnictwo
Naukowe PWN 1996. – 319 s.

13. Troll C. Die geographische Landschaft und ihre Erforschung / C. Troll // Studium Genera-
le, Heidelberg, 1950. – № 3. – S. 163-181.

14. Turner M.G. Quantitative Methods in Landscape Ecology, Springer / M.G. Turner, R.H.
Gardner (red.). – New York. 1991.

Парпан В.И., Козак И.И., Парпан Т.В. Современные подходы к трактовке ландшафтной экологии

Освещена западноевропейская трактовка ландшафтной экологии. Для украин-
ских ученых важно ориентироваться на достижения ученых европейского сообще-
ства, куда стремится Украина, и Северной Америки, где больше средств вкладывает-
ся в сохранение окружающей среды, гармонизацию урбоэкосистем, развитие но-
вейших технологий. Ландшафтная экологическая система является методологичес-
кой базой устойчивого развития природной и урбанистической среды.

Ключевые слова: ландшафтная экология, ландшафтная экологическая система,
экосистема, информационные технологии.

Parpan V.I., Kozak I.I., Parpan T.V. New approaches to interpretation of the conception of landscape ecology

The West European interpretation of landscape ecology are reported. For Ukrainian
scientists is important to focus on the achievements of scientists from European commu-
nity to which aspire Ukraine, and North America, where more funds are invested in envi-
ronmental protection, harmonization of urban ecosystem and development of new techno-
logies. Landscape ecological system is methodological base for sustainable development of
natural and urban environment.

Keywords: landscape ecology, landscape ecological system, ecosystem, information
technology.

УДК 338.53:630*9

Пров. наук. співроб. І.М. Лицур¹, д-р екон. наук;
ст. викл. А.А. Головка², канд. екон. наук

**ЦІНОВА ПОЛІТИКА У ЛІСОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ
В КОНТЕКСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЛІСОРЕСУРСНОГО
ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ**

Визначено роль державних органів управління лісами у формуванні та реаліза-
ції цінової політики у лісовому господарстві у контексті використання лісоресурсно-
го потенціалу України.

Ключові слова: система управління лісами, цінова політика, лісоресурсний по-
тенціал, цілі цінової політики, повноваження державних органів управління.

Вступ. Трансформація економіки України внаслідок переходу на рин-
кові засади господарювання потребує нових підходів до формування держав-
ної політики у всіх сферах суспільної діяльності. В особливій мірі це сто-
сується цінової політики у сфері природокористування. Система природоко-
ристування повинна, з одного боку, забезпечувати сировинні потреби держа-
ви, а з іншого – стабільно функціонувати, виконуючи екосистемні функції та
не втрачаючи свого потенціалу для наступних поколінь. Не менш важливою
складовою процесу лісоресурсування є виконання соціальних завдань, адже
найбільш лісисті регіони одночасно значно відстають за рівнем промислово-
го розвитку.

У процесі розладу командно-адміністративної економіки були знище-
ні важливі виробництва, серед яких деревообробне та лісохімічне. Послаби-
лася увага до використання будь-яких недревних ресурсів лісу. А будь-які
додаткові види виробничої діяльності в багатолісних районах означають до-
даткові робочі місця та покращення соціального становища місцевих жите-
лів. У цьому контексті, одним із ключових завдань державної цінової політи-
ки у лісовому господарстві повинно бути нарощування виробничого потенці-
алу у багатолісних районах.

Питання платного використання та еколого-економічної оцінки лісо-
вих ресурсів значною мірою представлено у працях А.М. Бобка, М.А. Бурді-
на, П.В. Васильєва, О.В. Врублевської, С.А. Генсірука, Л.С. Гринів, Б.М. Да-
нилішина, М.І. Долішнього, В.С. Дудюка, Я.Я. Дяченка, Я.В. Ковалю,
М.І. Кожухова, А.С. Лазарева, Л.О. Малик, Ю.В. Муравйова, О.В. Неверова,
А.П. Петрова, С.В. Почінкова, П. Пірса, К. Прайса, І.М. Синякевича,
Ю.Ю. Туниці, В.З. Холявки, В.К. Шкатова. Проте додаткового дослідження ці
питання потребують, оскільки стосуються впливу цінової політики у лісовому
господарстві на розвиток виробництва, що базуються на лісових ресурсах.

Постановка завдання. Система управління державою загалом та
кожною галуззю економіки зокрема повинна бути спрямована на реалізацію
цілей державної політики, це означає, що має простежуватися прямий зв'язок
між цілями державної політики та структурою і повноваженнями державних
органів управління. Тому цікавим є дослідження: чи наявні серед цілей сис-
теми державного управління лісами цілі нарощування виробничого потенці-
алу багатолісних регіонів та чи спрямована практична діяльність державних
органів управління на реалізацію цих цілей.

Результати дослідження. Роль органів управління лісами та лісовим
господарством у формування цінової політики будемо визначати за ефектив-
ністю виконання цілей цінової політики за посередництвом інструментів ці-
нової політики. Насамперед варто з'ясувати – чи встановлені у нормативних
документах цілі, що покладаються на цінову політику в лісовому госпо-
дарстві. На сьогодні це питання є предметом регулювання таких нормативних
актів: Лісовий кодекс України, Концепція реформування та розвитку лісово-
го господарства [3, 4].

Лісовий кодекс України встановлює місію державного регулювання та
управління у сфері лісових відносин і місію організації лісового господарства
(ст. 25 та ст. 34 Лісового кодексу України), проте конкретизації цілей лісовий

¹ Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України;

² НЛТУ України, м. Львів

кодекс не містить, а отже, і не містить він цілей державного регулювання цінової політики у лісовому господарстві.

У Концепції реформування та розвитку лісового господарства зазначено три цілі лісової політики, які можна віднести до цілей цінової політики лісового господарства, а саме: "ефективне використання лісових ресурсів в умовах ринкових відносин, удосконалення фінансово-економічного механізму, забезпечення самоокупності та прибутковості ведення лісового господарства в лісозабезпечених регіонах". Цей документ передбачає і розвиток окремих інструментів цінової політики: "реформування економічної та фінансової системи ведення лісового господарства передбачає: створення конкурентних засад надання послуг лісовому господарству; удосконалення порядку визначення та справляння плати за використання лісових ресурсів; розроблення методики розрахунку розміру плати за використання земель лісового фонду для потреб рекреації, мисливського господарства, промислової заготівлі грибів, ягід, лікарської сировини тощо; оптимізацію структури та кількісного складу лісогосподарських підприємств залежно від лісорослинної зони та експлуатаційного чи екологічного значення лісів; стимулювання розвитку в лісах рекреаційної та туристичної інфраструктури, еколого-просвітницької діяльності".

Отже, у нормативних актах регламентуються певні напрями здійснення цінової політики у лісовому господарстві. Але, на нашу думку, питання цілей цінової політики у лісовому господарстві не достатньо врегульовано. Зокрема, недостатньо врегульовано питання ресурсного забезпечення вітчизняних споживачів лісової продукції, експортної політики вітчизняного лісового сектору, взаємодії лісового господарства і деревообробної промисловості, ролі цінової політики у реалізації зобов'язань України за Кіотським протоколом, нарощування промислового потенціалу з перероблення лісових ресурсів тощо. Інструменти цінової політики можуть бути спрямовані на регулювання таких аспектів діяльності суб'єктів ринку лісопродукції:

- вплив на розмір собівартості лісопродукції;
- вплив на розмір ренти, яку отримує виробник чи продавець лісопродукції;
- вплив на формування експортної політики суб'єктів ринку лісопродукції;
- вплив на формування попиту на лісопродукцію;
- встановлення лімітів на заготівлю ресурсів лісу (вплив на міру дефіцитності того чи іншого лісового ресурсу).

Розподіл повноважень з формування і реалізації цінової політики у лісовому господарстві представлено у табл. у вигляді закріплених за кожним суб'єктом управління інструментів цінової політики.

Верховна Рада України здійснює законодавче регулювання цінової політики у лісовому господарстві. Процес законодавчого регулювання цінової політики у лісовому господарстві у більшості випадків відбувається за такими етапами: парламентська більшість, усвідомлюючи необхідність змін, дає вказівку на розроблення законопроекту спеціалістам у сфері лісокористування, що перебувають під її впливом (зазвичай це працівники Державного комітету лісового господарства України); законопроект розсилають у різні установи для рецензування; розглядають альтернативні законопроекти; ухвалюють, як правило законопроект, ініційований парламентською більшістю. Вадю такого процесу законотворчості є його закритість для зацікавлених осіб.

Табл. Аналіз інструментів формування цінової політики у лісовому господарстві, закріплених за державними органами управління лісами та лісовим господарством

Назва суб'єкта управління	Інструменти формування цінової політики
Верховна Рада України	Прийняття законів, що визначають або впливають на цінову політику в лісовому господарстві.
Кабінет Міністрів України	Встановлення нормативів плати за використання лісових ресурсів. Встановлення правил здійснення господарської діяльності у лісах.
Міністерство охорони навколишнього природного середовища України	Затвердження нормативів використання лісових ресурсів.
Державне агентство лісових ресурсів України	Встановлення правил здійснення господарської діяльності у лісах.
ВО "Укрдержліспроєкт"	Встановлення лімітів на використання лісових ресурсів
ДП "Торговий дім "Крона"	Встановлення правил реалізації деревини на товарних біржах.
Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські, районні ради	Погодження лімітів використання лісових ресурсів під час заготівлі другорядних лісових матеріалів та здійснення побічних лісових користувань. Встановлення порядку використання коштів, що виділяються з відповідного місцевого бюджету на ведення лісового господарства.
Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації	Встановлення лімітів використання лісових ресурсів під час заготівлі другорядних лісових матеріалів та здійсненні побічних лісових користувань. Встановлення максимальних норм безоплатного збирання дикорослих трав'яних рослин, квітів, ягід, горіхів, грибів тощо. Встановлення нормативів плати за спеціальне використання ресурсів під час заготівлі другорядних лісових матеріалів, здійснення побічних лісових користувань, збирання дикорослих трав'яних рослин, квітів, ягід, горіхів, грибів.
Лісові підприємства	Формування експортної політики. Визначення розміру ренти виробника лісопродукції. Управління витратами на заготівлю лісопродукції.

Найбільш значущі нормативні акти, які впливають на обсяг собівартості лісопродукції, на розмір ренти виробника і продавця, попит на лісопродукцію належить до компетенції Кабінету Міністрів України. Цінова політика у лісовому господарстві є складовою економічної політики уряду як центрального органу представництва інтересів парламентської коаліції, а отже, і законотворча складова формування і реалізації цінової політики у лісовому господарстві знаходиться під значним впливом уряду.

У зарубіжних країнах стратегічне планування охорони, використання та відтворення лісових ресурсів здійснюється за посередництвом національних та регіональних лісових програм, ініціатива із запровадження яких належить Intergovernmental Panel on Forests (IPF) та Intergovernmental Forum on Forests (IFF) [5]. Лісові програми, окрім важливої функції планування, виконують функцію узгодження інтересів зацікавлених сторін. Таким чином, стратегічні цілі в лісовому секторі не нав'язує уряд, а формулюються як результат довготривалого переговорного процесу. Зокрема, як приклад, може-

мо навести такі країни, як Німеччина та Австралія, які мають федеративний устрій, тому цей процес відбувається на загальнодержавному рівні та на рівні федеративних утворень. Уряди цих країн вважають інститут лісових програм набагато ефективнішим інструментом узгодження інтересів зацікавлених сторін, ніж залагодження постійних суперечок і конфліктів [5, 6]. Інститут лісових програм на сьогодні також застосовується у таких країнах, як Фінляндія, Іспанія, Бельгія, Литва, Португалія, Ірландія, Угорщина, Швейцарія, Данія, Чехія, Греція.

Президент України на сьогодні є центром прийняття управлінських рішень у всіх сферах державної діяльності. Президент володіє повноваженнями із формування кадрового складу уряду та Державного агентства лісових ресурсів України, правом видання обов'язкових для виконання Кабінетом Міністрів України нормативних актів. Президент України не може одноосібно контролювати всі галузі економіки, проте, без сумніву, саме до його компетенції належить формування стратегії розвитку держави загалом та кожної галузі зокрема.

Міністерство охорони навколишнього природного середовища України володіє правом узгоджувати граничні розміри заготівлі лісових ресурсів, що можна вважати формою непрямого впливу на формування цінової політики у лісовому господарстві.

Державне агентство лісових ресурсів України має у своєму розпорядженні інструменти цінової політики, що поступають за силою впливу урядовим, але цей орган є автором більшості нормативних актів у сфері лісокористування, що видають різні органи влади. Крім того, такі суб'єкти, як ВО "Укрдержліспроєкт", ДП "Торговий дім "Крона", лісові підприємства у табл. зображено як самостійні суб'єкти, проте підпорядковані Державному агентству лісових ресурсів України. Через названі суб'єкти Державне агентство лісових ресурсів України може впливати на визначення граничних розмірів використання природних ресурсів, на формування пропозиції на ринку лісоматеріалів, технологію здійснення заготівлі лісових ресурсів, формування собівартості продукції лісового господарства, тощо. Вадою у таких механізмах впливу, на нашу думку, є те, що вони здебільшого спираються на неформальні важелі впливу (за посередництвом кадрових призначень). Ми вважаємо, що наявність єдиного центру формування і реалізації цінової політики у лісовому господарстві не є негативним явищем. Але потрібно забезпечити максимальну прозорість та відкритість цього процесу через формалізацію важелів впливу та залучення всіх зацікавлених сторін. Окрім рішення щодо граничного розміру, використання природних ресурсів повинно вирішуватися передусім, виходячи з екологічних міркувань (а не з економічних), тому воно повинно прийматися незалежним від господарської діяльності суб'єктом управління лісами.

Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації встановлюють розмір лімітів на використання лісових ресурсів під час заготівлі другорядних лісових матеріалів та здійснення побічних лісових користувань, встановлюють максимальні норми безоплатного збирання дикорослих трав'яних рослин, квітів, ягід, горі-

хів, грибів, а також встановлюють нормативи плати за спеціальне використання названих ресурсів. Ці повноваження важко реалізувати, оскільки заготівлю другорядних лісових матеріалів та збір дикорослих трав'яних рослин, квітів, ягід, горіхів, грибів здійснює місцеве населення з подальшою реалізацією цих продуктів на ринку посередницьким структурам та підприємствам, які переробляють ці матеріали. Практично важко встановити, де проходить межа між загальним і спеціальним використанням. Тому зазвичай використання цих ресурсів лісу здійснюється безоплатно. Станом на сьогодні правом щодо розробки нормативів плати за спеціальне використання ресурсів під час заготівлі другорядних лісових матеріалів, здійснення побічних лісових користувань, збирання дикорослих трав'яних рослин, квітів, ягід, горіхів, грибів скористалися лише кілька обласних адміністрацій, зокрема Львівська обласна державна адміністрація [7].

Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні, Київські та Севастопольська міські, районні ради погоджують ліміти спеціального використання ресурсів під час заготівлі другорядних лісових матеріалів, здійснення побічних лісових користувань, збирання дикорослих трав'яних рослин, квітів, ягід, горіхів, грибів та встановлюють порядок використання коштів, що виділяються з місцевого бюджету на ведення лісового господарства.

Хоча лісові підприємства і не є самостійними у здійсненні цінової політики, вони мають широке коло повноважень щодо її формування і реалізації. Враховуючи те, що на сьогодні лісові підприємства в Україні не мають власного координаційного органу управління, вони можуть здійснювати власну економічну і, зокрема, цінову політику. Що ж до використання лісоресурсного потенціалу, то основну увагу приділяють деревним ресурсам лісу, які де-факто підпорядковані органу державного управління, тобто монополісту. Прагнучи максимізувати ренту в короткотерміновому періоді, цей монополіст зацікавлений співпрацювати лише з тими споживачами, що можуть запропонувати максимальну ціну. На жаль, кращу ціну на деревину на сьогодні можуть запропонувати лише експортери.

Не узгоджується з загальною концепцією розвитку лісового господарства і багатопільове використання лісових ресурсів, роль якого за сучасних умов полягає у створенні додаткових робочих місць для населення багатолісистих районів, а також у певному переміщенні акцентів від деревних ресурсів до використання інших видів лісових ресурсів. На сьогодні політика Державного агентства лісових ресурсів України полягає у відстороненні державних лісових підприємств від усіх видів діяльності, крім догляду за лісом, лісовирощування, лісової охорони.

На нашу думку, ліквідація виробничих потужностей лісових підприємств повинна передбачати створення альтернативних потужностей у приватному секторі. Державне агентство лісових ресурсів України не повинно відсторонюватися від цього процесу. Державна лісова політика має бути спрямованою на те, щоб виробничі потужності з перероблення лісових ресурсів були розташовані саме у багатолісистих регіонах. Окрім того, потенціал лісових ресурсів недержавного походження в Україні використовується лише на третину. Серед таких ресурсів можна назвати живицю, деревну зелень, но-

ворічні ялинки, дикорослі плоди, гриби, ягоди, лікарські рослини, деревні соки. Перспективним є використання відходів лісозаготівельного виробництва. Їх можна переробити на паливні гранули, хвойне вітамінне борошно. Низько-сортну дров'яну деревину можна використовувати для виготовлення деревного вугілля.

Дієвим інструментом цінової політики у лісовому господарстві, який стимулюватиме комплексне використання лісових ресурсів, є проведення інвестиційних форумів та продаж інвестиційних проектів зі створення виробничих потужностей з перероблення лісових ресурсів. Державне агентство лісових ресурсів України поряд з інвестиційними проектами може реалізовувати довготермінові контракти на продаж лісових ресурсів, що не користуються попитом. Цей інструмент дасть змогу створити додаткові робочі місця у регіонах з низьким рівнем розвитку промисловості та підвищити ефективність використання лісоресурсного потенціалу України. Окрім того, цей інструмент може бути цілком реалізований на рівні Державного агентства лісових ресурсів України без додаткового погодження з урядом чи Верховною Радою України.

Висновки:

1. Недосконалий розподіл функцій управління лісами та лісовим господарством позначається на ефективності формування та впровадження цінової політики у лісовому господарстві України.
2. У Концепції реформування та розвитку лісового господарства сформульовано цілі цінової політики, проте вони потребують доповнення та деталізації.
3. Ключовим органом у формуванні цінової політики у лісовому господарстві є Державне агентство лісових ресурсів України. За допомогою формальних і неформальних важелів впливу цей суб'єкт управління впливає на формування пропозиції продуктів лісу, розмір собівартості продукції лісового господарства, визначення лімітів використання ресурсів лісу.
4. Процес формування та реалізації цінової політики повинен бути прозорим, а також до нього повинні бути залучені зацікавлені особи. Узгодження інтересів зацікавлених осіб доцільно здійснювати за допомогою лісових програм, які широко впроваджені у практику творення лісової політики високорозвинених зарубіжних країн.
5. Цінова політика у лісовому господарстві України повинна бути орієнтованою на максимальне видовжування ланцюга доданої вартості продукції лісового комплексу та якомога повніше використання всього спектра лісових ресурсів держави.

Література

1. Головка А.А. Возможные пути реформирования органов государственного управления лесным хозяйством Украины / А.А. Головка // Научный вестник НЛТУ Украины : зб. наук.-техн. праць. – Сер.: Екологізація економіки як інструмент сталого розвитку в умовах конкурентного середовища. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2005. – Вип. 15.7. – С. 125-132.
2. Петров А.П. Оценка функций государственного управления лесами на уровне лесхозов / А.П. Петров // Лесное хозяйство : журнал. – 2005. – № 6. – С. 9-11.
3. Лісовий кодекс України : офіц. текст: станом на 08 лютого 2006 р. / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3852-12>.

4. Концепція реформування та розвитку лісового господарства (схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18.04.06 р., № 208-р. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=36797&cat_id=33906.

5. Соловій І.П. Лісова політика і управління лісовим господарством на регіональному рівні в Німеччині / І.П. Соловій, А.А. Головка // Научный вестник УкрДЛТУ : зб. наук.-техн. праць. – Львів : Вид-во УкрДЛТУ. – 2004. – Вип. 14.4. – С. 138-143.

6. Musselwhite G. Australia's regional forest agreement process: analysis of the potential and problems / G. Musselwhite, G. Herath // Forest Policy and Economics. – 2005. – № 7. – P. 579-588.

7. Львівська ОДА затвердила нормативи плати за спеціальне використання лісових ресурсів // Український лісовод. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.lesovod.org.ua/node/1582>.

Льциур И.М., Головка А.А. Ценовая политика в лесном хозяйстве в контексте использования лесоресурсного потенциала Украины

Определена роль государственных органов управления лесами в формировании и реализации ценовой политики в лесном хозяйстве в контексте использования лесоресурсного потенциала Украины.

Ключевые слова: система управления лесами, ценовая политика, лесоресурсный потенциал, цели ценовой политики, полномочия государственных органов управления.

Lytsur I.M., Golovko A.A. Pricing policy in the forestry sector in the context of using Ukraine's potential of forest resources

The role of government forest management in developing and implementing pricing policies in the forestry sector in the context of using Ukraine's potential of forest resources was defined.

Keywords: forest management, pricing policy, potential of forest resources, goals of pricing policy, the powers of public bodies.

УДК 338.532

Доц. О.В. Врублевська, канд. екон. наук –
НЛТУ України, м. Львів

ЦІНОВА ПОЛІТИКА В СФЕРІ ЛІСОКОРИСТУВАННЯ ТА ЗМІНА РОЛІ ДЕРЖАВИ

Проаналізовано зв'язок між ціновою політикою та іншими напрямками державної політики. Визначено детермінанти цінової політики в сфері лісокористування, досліджено вплив домінуючої ідеології та економічних шкіл на регулятивну роль держави.

Ключові слова: цінова політика, економічна політика, лісокористування, державне регулювання.

Постановка проблеми. З 90-х років ХХ ст. з руйнуванням планових економік на пострадянському просторі починається усвідомлення нової ролі держави в економіці. Після тривалого періоду відходу від активної її участі в ціноутворенні, коли державне втручання здійснювалося лише як реагування на цінові кризи, після набуття негативного досвіду виникає об'єктивна необхідність формування нового бачення змісту цінової політики держави в сучасних умовах. Незважаючи на прийняття законодавчих актів у галузі державного регулювання цін, поняття "цінова політика" залишається офіційно не визначеним у них [1, с. 51], а отже і його визнання ставиться під сумнів. Водночас послаблюється увага до категорії регуляторної політики, яка є де-що ширшою і краще відповідає уявленню про активність держави в економіці мішаного типу.